

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Caroli Scribani E Societate Iesv Medicvs Religiosvs De Animorvm Morbis Et Cvrationibvs

Scribanius, Carolus

Antverpiæ, 1618

XLII. Indeliberata agendorum resolutio & executio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46194](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46194)

stram pudicitiam custodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis.

CAPVT XLII.

*Indeliberata agendorum resolutio,
& executio.*

QVæ ferè præcipitio proxima est. lapsus sanè de propinquo minatur: neque enim prævideri res omnis tam subito, aut illarum circumstantiæ possunt: quarum neglectu labimur frequenter in peccata. Prudēs omnino seriò res, & quidquid illas circumstat, discutit, propinqua scrutatur & remota, nec præsentia modò, sed & futura, & quidquid è talis similitudine rei delectu, tanquam principijs semel positis, sequi consuevit, aut probabile futurum est. quæ qui negligit, rei nominis que sui adibit discrimina non leuia, cogiturque sententias suas ingenti sæpe rubore, famæque non vulgari iactura retractare, faterique errorem suum: non fuisse nimirum hæc aut illa à se præcogitata, negligentem discussionem, præproperam executionem, & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar, non putabam.

Grauis hic error in Superiore est, qui &
iudi-

iudicis & medici personam præfert; gratiaque ex hoc damna tam vniuersim, quam singillatim dari solent.

Exempla in omni hominū genere reperies, militiae Ducibus, Regibus, viris magnis: quorum plerique præcipiti hoc consiliorum delectu, se rempublicamque vna ruina sepelierunt. Nec desunt exempla in Religionibus domestica, nō tantum temporalium rerum damno, sed magnorum virorum etiam præpropere exitu, dum in ferendis sententijs præcipites Superiores innocentes, magnosque, & Religionis gloriæ natos, vno propè momento euerterunt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij ausus scopulos, & indeliberata præcipitia. Si accusator aut delator accesserit, perpēdet singula, nec intactum quidquam à discussione relinquet: disquiret num quid humani hīc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ inerret æmulatio; acceptane, aut data iniuria; verbōne, aut factō læsus; num audita tantum, & ab alijs narrata. ingenium etiam vniuscuiusque tacitus secum discutiet; num pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam supra fidem extollēdis assuetus, pronus ad suspiciones: simul etiam quis ille, cuius nomen defer-

tur,

tur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræsentiarum moribus, qua fide in rebus versetur: qua apud domesticos externosque existimatione. nec erit difficile singula singulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilius rei sagaci indagacione cognoscere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac re progredi, nec quasi vno filo rem exequi, sed temporis aliquid intermedij concedere, si quo modo res moram patitur; ac per intervalla ad illam accedere. Mature scunt sæpe res morâ, & concessum tempus veritatem reteggit: cùm multa frequenter intercurrent, quæ deliberantem quasi ducta manu ad destinatum veri scopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in privatis. & plurimum calida consilia sæpe noxia sunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè gravissima incommoda altiùs habitant, ac in imo latent, quæ non facilè, nisi morâ eruas. tempus deposcunt, quæ consēpulta profundius iacent, vt in solem lucemque educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo moram permittit, à præpropera sententia cauendum est, difficultatesque ac discrimina animo suo proponenda; & quidquid
metus,

metus, prudentiæ comes, suggerere potest: plusque semper aliquid timori, quam nimiae spei largiendum. minus enim plerumque metus, quam confidentiæ peccatum est; facilioremque timor veniam, quam præsumptio meretur. ac sæpè quam timor culpam contraxit, diligentia emendari potest: confidentiæ delicta perquam rarò emendes.

Bene Sapiens: *Vidisti hominem sapientem* Prou. sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. 26.
 Olim hæc verba D. Bonauentura: *Stultus* De 6. enim sibi non confidens, quarit consilium à sapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quam debet, præsumit: etiam ubi errat, rectè se plerumque sentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes, videtur ista periculosior cuique Christiano, scilicet proprio sensui nimis inniti. Cùm enim nemo reperiatur ita perspicacis intelligentiæ, quin possit in aliquibus falli; qui hoc solum & totum reputat iustum quod ipse senserit, astuto aduersario ad varias seductiones sub specie boni, liberum aditum pandit. unde cautum est semper rectori consilia libenter audire, & humiliter querere. Et in hoc triplex utilitas consistit. Primò, si alij idem sentirent, quod & ipse, securior est quòd non decipiatur. Secundo, quidquid fecerit cum prudentiũ consilio, si aliquid inde euenerit contrarij, minus ei

Oo poterit

poterit imputari, quàm si de suo tantùm sensu
 fecisset. Tertio, quòd sæpe in merito humilitatis
 talis Deus det ei agnoscere per se, vel alium, quod
 antè non intellexit. hinc Moyses, cui Deus facie
 ad faciem loquebatur, consiliùm Iethro soceri sui
 gratùm habuit & seruauit. Sunt autem duo ge-
 nera hominum, quorum consilia prudens rector
 non facile debet recipere, scilicet adulatorès &
 detractorès. primi istorum seducunt eum, ut
 magis de se, quàm expedit præsumat, iuxta illud,
 Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam
 gressuum tuorum dissipant. Secundi inducunt
 eum ut peius quàm debet, de aliis suspicando
 sentiat, & sæpe innocentes condemnet, priusquàm
 veritatem rei plenè cognoscat, dicente Scriptu-
 ra, Aures principum simplices, & ex sua natura
 alios aestimantes, callida fraude decipiuntur. Et
 malis quorundam suggestionibus regum studia
 deprauantur, ut eos, qui credita sibi officia dili-
 genter obseruant, & ita cuncta agunt, ut omni
 laude sint digni, mendaciorum cuniculis conuer-
 tur subuertere. Cùm autem tribus de causis so-
 leat requiri consiliùm, scilicet propter emenda-
 tionem, ut discatur de quo dubitatur: propter
 auctoritatem, ut magis habeat vigoris, quod per
 tales consultum fuerit: & propter pacem, ne ha-
 beant aliqui occasionem murmurandi. propter
 primam causam consulendi sunt prudentiores;
 propter secundam nominatiores; propter ter-
 tiam

tiam, ad quos negotium pertinere videtur.

Quisquis proinde prudenter institueres res volet, consilia in re sua aliorum scrutabitur & sequetur. sic enim fiet

Primò, vt sententiæ suæ contra obtrectatores habeat propugnatores, quos fors habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in contemptum neglectū rapiunt; & præteritos, spreto fuisse arbitrantur. quare probissima licet consilia damnant, probassent consulti, improbant neglecti. Quin aded, quos aduersarios & sententiæ tuæ hostes habes, si in consilium adhibueris, flectes, & plurimum quò voles, duces. tantum potest aliorum iudiciis detulisse. negligis? hostes iuratos cogita. qui si aperto Marte aut non audent, aut non possunt; ex insidiis, optima etiam ac laudatissima quæque, si alia negata via est, structis variè calumniis subvertere conabuntur.

Secundò, ne faciliè aliorum à vero certoque labaris. cum oculatiores ferè plures sint, resque è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs discutiantur, certiusque cognoscantur. Nec nouum in humanis magnisq; viris ab infimis profutura discere. nolle illa ab aliena manu accipere imprudentiæ summæ. solius ingenij sui viribus præfidere, arrogantia maxima est.

O o 2 semper

semper verò prudentes, aliena consilia in re sua probarunt. Quòd si in quibusdam, propria, & in pectore cuiusque nata, alienis fortunatiora fuisse deprehendas; non tam ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuisse cogita. ab euentu autem res iudicare, demētici, & plebeij per omnia ingenij est, quod fortuitis potius casibus, quàm ratione res metitur. Fortunas aliquis suas, seque ipsum, cùm posset nauis, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commisit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audaciq̃ue volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidissimis alius se vorticibus immisit factus pila fluctibus; ille in vnum aleæ iactum vniuersum patrimonium proiecit; inermem se nonnemo armatis quaqua hostibus obiecit; solus alter temerario ausu cum Magno Macedone, in armatam hostilem urbem se coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes prospereq̃ue successerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu signarunt. paucis admodum, felicioribus quàm prudentioribus, supra omne votum res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hæc aut probanda. neque laudem temeritas mereri potest. felici aliquē euentu

euentu beare potest, prudenti non potest. sed & fortunatus audire temerarius potest, prudens non potest: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunataq; illius felicitas laudari, sapientia non potest. & quis neget eximiam aliquando gloriam, fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuisse?

Tertiò, vt in quocunq; infortunato rerum successu promptam excusationem habeat. suo nimirum non stetisse iudicio, secutum aliorum. fecisse quod sapientes in re sua solent, aliorum sententiam suæ prætulisse. Neque alia facilior venia est, quàm cum quis prudentium consilia secutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altaque pace fruitur quocunq; demum successu res euenerint, cum habeat hunc domesticum testem, Feci quod potui, quod debui, quod assolent prudentes, sapientiæ legibus obsecutus aliorum consiliis mea postposui. aliter res cecidit: humana hæc sunt. nec præcaueri semper damna, nec anteuerti fortuita, consiliis possunt: maximè cum à libera subdolaque voluntate alterius, quam nec flectere, nec scire etiam possumus, non rarò res pendeant. Nihil sanè facilius quàm prudentissimè cogitata inuertere. ad euerfionem causa vna

fatis, ad stabilieda plurima necessaria sunt. cumque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna est illa in plano, hæc in arduis sedem fixit. & euertere vni facillimū, quod vix plurimorum industria prudentiaque stabiliri potest. multis nimirū prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo inconsultò, maximè Superior, aggredietur, lubensque de minimis etiam sententiam aliorum disquiret, gaudebit discere, & glorię, securitatis, tranquillitatisque suæ non vltimam partem ducet, aliena consilia prætulisse suis. ita enim & meritam reprehensionē vitabit, & tot propugnatores quot consiliorum auctores habebit, & tutius certiusque res aggredietur, & in aduersis solatia opemque experietur; & si quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

A Nimum ad deliberationem adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò tecum statuas; plurima tamē in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarū rerum deliberationem, si tempus patitur, instituas, cū moneat Sapiens: *Omnia cum consilio*

Ecclesi. 32.

filio fac, & post factum non pœnitebit. Si negata mora est, ac quasi in arena consilia sumenda sunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ præsens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis, sed à ratione feraris.

In consilium adhibere propositarum rerum non imperitos, & dandis consiliis assuetos: singula dein discutere, quæ obuia, quæque metuenda sunt, quæ speranda commoda damnaque, in omnem denique partem, propositam rem vertere. Benè Basilii: *Communicandum cum iis qui eiusdem* ^{Interr.} *nobiscum animi sunt, fideiq; atque intelligentie* ^{229.} *sua certum documentum dederunt. ut intentio nostra, si mala sit, corrigatur; si bona, confirmetur.*

Sanè ut alia omittam, consequitur serius deliberator, ut consiliorum suorum habeat patronos, parataque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis solet, consilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus est, damnare possunt; præpropera ac indeliberata consilia non possunt, ubi diligens seriaque consultatio præcessit. Monet è Sapiente Gregorius: *Sine con-* ^{Pass.} *silio nihil facias, & post factum non pœnitebit,* ^{p. 3. c. 16.} *& palpebra tua precedant gressus tuos. palpebra*

quippe gressus praecedunt, cum operationem nostram consilia recta praeveniunt: qui enim considerando prauidet quid facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed prauidendo sibi metipsum non antecedit. atque idcirco citius corrui, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Huc accedit, quòd in praecipiti agendarum rerum, & non deliberata resolutione, licet non infeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique si improbare rem non possunt, ac fortuitae rei prosperos successus adscribunt, non prudentiae imperantis.

Exempla sibi proponere, quibus haec agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. Plene his sunt omnium Regum, Principum, Reipublicarum, omni aetate & populo historiae, quae praecipiti ac indeliberato consilio, regnorum meminerunt, quorum facilius est nomina quam cinerem designare. ita temerario impulsu vno, tota totis agris conssepulta iacent imperia, ignotissima posteritati, ni proditor calamus funesta nomina in exemplum prodidisset.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt haec praepropera & iudicij sui ingenia, quae magis ad obsequendum,
ac

aç imperata exequenda, quàm adimpe-
randum nata sunt.

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religiosam domum per-
uadit, nihil magni sperari potest:
nam siue Superior diffidat suis, siue Supe-
riori inferiores, damna sola timenda sunt;
aut sanè nulla in magnis arduisq̃ spe-
randa progressio est. iacent proinde do-
mus tales, ac quasi in ignauo sopore per-
eunt. nec quidquam præclarum sponde-
bunt, quamdiu diffidentia locum suum te-
nebit: vt frustra excelsa, aut in posterita-
tem abitura, aut in salutem multorum, ab
his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam
comitatur, ac spiritalis omnium rerum
nausea: nam siue subditus Superiori, siue
hic illi diffidat, siue vtrosque diffidentia
occupauerit; neglectus propè omnium è
timore natus sequitur, ac secretorum ple-
rumque consiliorum captatio: nam cum in
apertos non profiliant campos, ex insidijs
res aggrediuntur; dolisq̃, quod è virtu-
tum plano non possunt, consiliorum stu-
dio-